

EPITAAF

vereniging voor funeraire archeologie

EPITAAF vzw
O.-L.-Vrouw-
voorplein 16
1020 Brussel

rekeningnummer
068-2039260-56

KALENDER

Veel nieuwigheden voor de activiteiten. De rondleidingen op Laken krijgen een nieuw kleedje en worden nu thematisch benaderd : een bezoek aan het Père-Lachaise van België wordt nu telkens gezien vanuit een andere invalshoek. Voorts organiseren we een wandeling naar de begraafplaatsen van Deurle en Latem en brengen we voor het eerst een bezoek aan een ondergrondse crypte met rijke geschiedenis.

~~Zaterdag 22 juli 1989~~ : Laken : Merkwaardige vrouwen.
O.-L.-Vrouwvoorplein 16, Brussel-Laken

Zaterdag 5 augustus 1989 : Laken
Beelden houwen van kunst.

Zaterdag 19 augustus 1989 : Ukkel, oud kerkhof
Groen, grijs, gratie en griezel. Dieweg, Ukkel

Zaterdag 26 augustus 1989 : St-Martens-Latem
Funeraire wandeling langs de School van Latem
Sint Aldegondiskerk, Deurle

Zaterdag 2 september 1989 : Laken
Architectuur en architecten.

Zaterdag 9 september 1989 : Antwerpen : Ondergrondse
Crypte. St. Carolus-Borromeuskerk, H. Conscienceplein.

Zondag 10 september 1989 : Open Monumentendag (blz 4)

Zaterdag & zondag 23 en 24 september : Funeraire trip

Zaterdag 7 oktober 1989 : Laken

Politieke geschiedenis van België op 't kerkhof.

Inhoud :

blz 4/1

- kalender

- funeraire trip

blz 4/2

- centrum voor

funeraire archeo-
logie

blz 4/3

- wij herdenken

- boek

blz 4/4

- fiskale aftrek-
baarheid

- fonds Berger

- open monumentendag

- tentoonstellingen

Elke rondleiding begint om 10.30 u en duurt ongeveer 2 uur (Latem zal wellicht iets langer duren en wordt misschien besloten met een picknick). Afspraak telkens aan de hoofdingang van de kerk of de begraafplaats. Inschrijving liefst door storting op rekening 068-2039260-56. Leden 75,- Bef, Niet-Leden 150,- Bef.

FUNERAIRE TRIJ?

Na het sukses van beide funeraire trips naar de Parijse begraafplaatsen, steekt EpitaaF in het weekend van 22 tot 24 september het kanaal over naar Londen.

Op het programma staan begeleide bezoeken aan de merkwaardigste begraafplaatsen en mausolea, zoals Highgate Cemetery, Bunhill Fields, Nelson's Grave enz. Het vertrek is gepland vrijdagavond ca. 18.00 uur, de terugkeer hier te lande zondagavond ca. 21.00 uur.

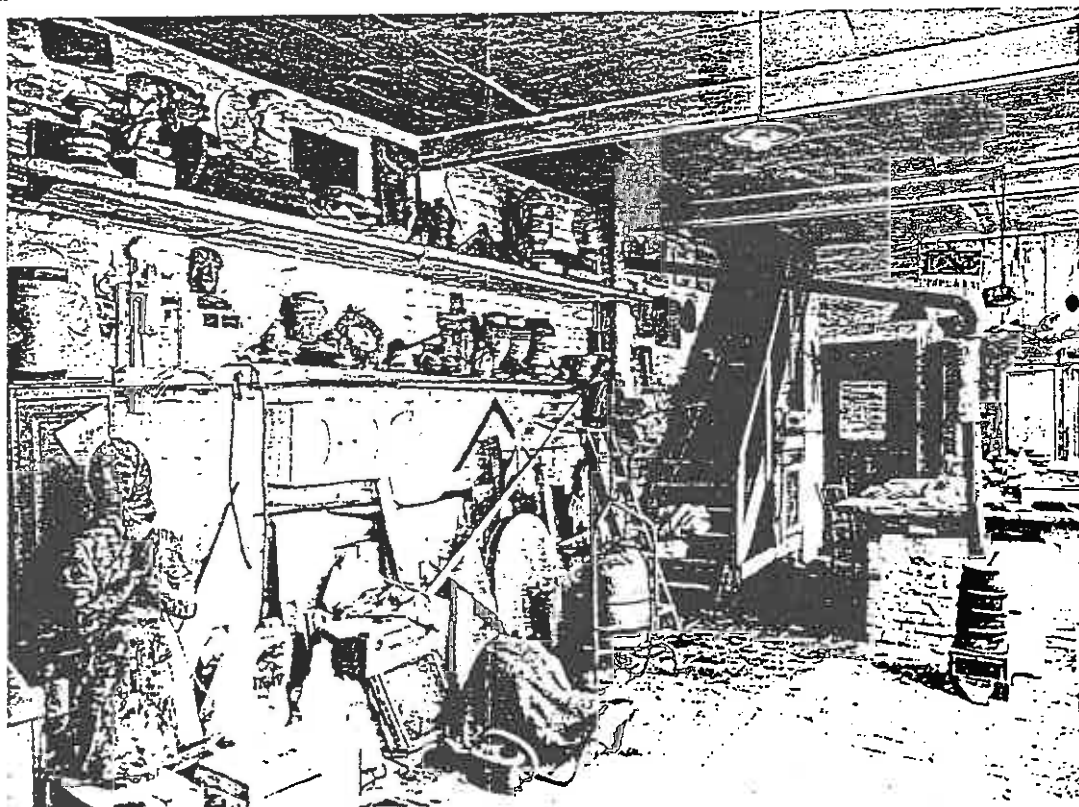
De prijs omvat vervoer van en naar Brussel, oversteek per hovercraft of jetfoil, alle vervoer in Londen met

eigen bus, 2 overnachtingen (2 pers.kamer met bad of douche + ontbijt), inkomgelden en gidsen, en bedraagt 5.750,- Bef (leden) of 6.100,- Bef (niet-leden) (suppl. voor single = 2 x 600,-). Inschrijven door overschrijving op rekening van Epitaaf 068-2039260-S6, met vermelding "Londen".

CENTRUM VOOR FUNERAIRE ARCHEOLOGIE / MUSEUM VOOR GRAFKUNST

De werkzaamheden in het Atelier Salu vorderen langzaam maar zeker. De omvorming ervan tot een volwaardig Museum voor Grafkunst zal nog enkele jaren in beslag nemen. De opening van een deel van het atelier mag binnen afzienbare tijd verwacht worden. De eerste restauratiefase is voorzien voor de ruimten waarin het Informatie- en Dokumentatiecentrum voor Funeraire Archeologie gehuisvest wordt. Hiervoor werden door verscheidene EPITAAF-bestuursleden reeds heel wat voorbereidende werkzaamheden verricht, zodat na de bouwvakantie de eerste uit te besteden werken kunnen starten. Het blijft de bedoeling - en de financiële noodzaak - dat de werken grotendeels door de bestuursleden en vrijwilligers uitgevoerd worden. Vanaf september kan U er ook aan de slag indien U mee de handen uit de mouwen wenst te steken. Werk genoeg : plaasteren, ruiten plaatsen, voegen, opruimen, metselen, schuren, wieden, zaaien, planten, opkuisen enz., voor elk wat wils. Indien U zin hebt, graag een kaartje naar ons adres met eventueel vermelding van wat U kan of wil doen, zodat U tijdig en gepast een uitnodiging ontvangt.

Een tweede ploeg bestuursleden, o.l.v. restauratiespecialist Lode De Clercq en met de hulp van vrijwilligers-kunsthistorici Michiel Heirman en Ria Cooreman, is uiterst actief met de eerste inventarisatie van het roerend patrimonium van het atelier Salu : elk voorwerp (beeldhouwwerk, foto, prent, werktuig, dokument, plaasteren model, enz.) krijgt een inventarisatienummer en -fiche met vermelding van de gegevens (beschrijving, datering, oorsprong). Daarnaast is een derde groep bezig met administratieve aspecten : besprekingen met de architect, verzekeringen enz. Tenslotte wordt ook reeds de werking van het informatie- en dokumentatiecentrum voorbereid : inventarisatie van begraafplaatsen en grafmonumenten, aanleggen van de bibliotheek, voorbereiden van de toekomstige tentoonstellingen.

Het lijkt misschien of er tientallen mensen hieraan werken. Niets is minder waar : de acht personen die dit titanenwerk schragen kunnen elke hulp best gebruiken.

Het past hier zeker reeds nu en niet voor de laatste maal te vermelden dat dit avontuur niet mogelijk zou zijn zonder de toewijding van de erfgenamen Salu en zonder de steun van het Fonds Bouwkundig Erfgoed van de Koning Boudewijnstichting die de eerste fasen van de restauratie subsidieert. In een volgend nummer komen we hier op terug.

WIJ HERDENKEN

Op 4 juli het heengaan van JOZEF LODEWIJK VINCK, kunstschilder (Berchem-Antwerpen 03.12.1900 - Mortsel 04.07.79). Hij was o.a. leraar aan de Antwerpse Akademie voor Schone Kunsten. Vincks onmiddellijke omgeving vormde de thematiek van zijn schilderkunst, vermits voor hem het begrijpelijke der dingen, de geest, het feit van hun bestaan van doorslaggevend belang waren. Om die reden rekent men hem tot de 'animisten'.
Familiegraf, begraafplaats Cantincrode, Mortsel.

Op 8 september VICTOR BARON HORTA, architect (Gent 06.01.1861 - Brussel 08.09.47). Horta behoort tot de leidende figuren van de zogenaamde Art-Nouveau. "Bouwen" werd een regelrechte kunst met persoonlijke trekjes. Sierlijk-speelse lijnen omranken als het ware de nieuwe ruimtelijkheid van het architecturale kunstwerk. De architect voorziet tot in de kleinste details, tot het "design" van de deurklinken toe, waardoor het gebouw een totaal-oeuvre wordt van de bouwmeester. Tot Horta's meesterwerken behoren o.a. het befaamde Hotel Solvay (1895) en het inmiddels gesloopte Volkshuis (1896), beide in Brussel. De beslissing om het Volkshuis te slopen werd een historische lapsus van belang.
Begraafplaats Elsene.

Op 10 september HENDRIK CONSCIENCE, romancier (Antwerpen 03.12.1812 - Brussel 10.09.1883). Hij was achtereenvolgens hulponderwijzer, vrijwilliger bij het leger, klerk, tuindersknecht, griffier bij de Antwerpse Akademie voor Schone Kunsten, arrondissementsschiffier te Kortrijk en konservator van het Wiertzmuseum in Brussel. De volbloedromantikus Conscience maakte geschiedenis als de man "die zijn volk leerde lezen". Zijn bekendste werk, "De Leeuw van Vlaanderen" (1838) rechtvaardigt ten volle deze loftuiging. Verder werden populair, "Wat een moeder lijden kan", "De Loteling", "Het geluk van rijk te zijn" enz.
Antwerpen, Schoonselhof.

Op 23 september FRITS VAN DEN BERGHE, kunstschilder (Gent 03.04.1883 - Gent 23.09.1939). Hij behoorde tot de tweede Latemse School die de basis vormde van het Vlaamse Expressionisme met figuren als Constant Permeke, Leon en Gustaaf de Smet, Albert Servaes enz. Frits van den Berghe ontwikkelde uit een aanvankelijk extreem expressionistische aanpak een zeer persoonlijke, haast magische, soms barokke, soms geagiteerde stijl die zich echter niet wil vervreemden van een inspirerend expressionisme. Gent, Westerbegraafplaats.

BOEK

"Eros, het diepste mysterie van het leven naast het leven zelf, blikst over de grenzen van het leven heen". Dit zou de ondertitel kunnen zijn van Isolde Ohlbaums unieke fotoalbum "Denn alle Lust will Ewigkeit".

Eros, gesculpteerde erotiek op de Europese begraafplaatsen : een veronachtzaamde kunst, een kunst die naar haar oudste en meest wijze betekenis gestalte geeft aan abstracte begrippen over leven en dood en in onderhavig geval het grensgebied bestrijkt tussen beide. Eros ligt immers aan de basis van het voortbestaan...

De kunst blies Eros' ziel in het vrouwenlichaam, de vrouw, de schenkster van het leven. Isolde Ohlbaum, zelf een vrouw, ontdekte een weergaloze schat aan erotische kunst, "Erotische Skulpturen auf europäischen Friedhöfen" en gaf daar op een voorbeeldige manier, fotografische gestalten aan. Het werk verscheen bij "Delphi", Nördlingen.

FISCALE AFTREKBAARHEID VAN GIFTEN

Uiteraard is voor een deel van de doelstellingen van Epitaaf veel geld nodig. Voor het inrichten van een Museum voor Grafkunst en voor het restaureren van grafmonumenten moet Epitaaf beroep doen op sponsoring, subsidiëring en giften. Dank zij de Koning Boudewijnstichting zijn voortaan de giften aan Epitaaf van 1.000,- Bef of meer fiscaal aftrekbaar, overeenkomstig art. 71 par. 1,4° van het Wetboek van Inkomstenbelasting.

De giften moeten uitsluitend gebeuren door overschrijving op het rekeningnr. 000-0000004-04 van de Koning Boudewijnstichting, met vermelding "Programma Bouwkundig Erfgoed" en specificering "restaurant Salu" of "restaurant grafmonumenten". Indien U zou wensen dat Uw gift voor de restauratie van een specifiek monument zou aangewend worden, is voorafgaandelijk overleg met Epitaaf noodzakelijk.

Het attest voor fiscale vrijstelling wordt binnen een termijn van dertig dagen na ontvangst van de gift aan de schenker opgezonden.

In naam van het funerair cultureel erfgoed wordt elke schenker groot en klein, reeds nu bij voorbaat hartelijk bedankt. Elke bijdrage zal ook later (tenzij verzet van de schenker) op gepaste wijze worden erkend.

FONDS BERGER

Naast het fonds Salu en de eigen verzameling is Epitaaf nu een nieuw fonds rijker : stichtend lid en kunsthistorikus Herman Stynen schonk ons belangrijk archiefmateriaal (tekeningen en foto's) van de Antwerpse beeldhouwer en grafontwerper François BERGER. Dit interessant Fonds Berger zal door Epitaaf, met aanzienlijke steun van het Sint-Lukasarchief Brussel geïnventariseerd worden en zal met de opening van het Informatie- en Dokumentatiecentrum, samen met de andere fondsen, toegankelijk zijn voor leden en onderzoekers.

OPEN MONUMENTENDAG

10 september 1989 wordt Vlaanderens eerste Open Monumentendag. Het is een gezamenlijk initiatief van de BRT, de Koning Boudewijnstichting, de Kredietbank, het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, de vzw Nationale Konfederatie van het Bouwbedrijf, de Stichting Monumenten- en Landschapszorg en het Vlaamse Kommissariaat-Generaal voor Toerisme, met financiële steun van de Nationale Loterij. Bedoeling is dat die dag zoveel mogelijk monumenten die anders ontoegankelijk zijn of enkel tegen betaling te bezichtigen, gratis worden opengesteld voor het ruime publiek. Ook Epitaaf doet hier aan mee. Wat ook de restauratietoestand weze, het atelier Salu zal die dag toegankelijk zijn.

TENTOONSTELLINGEN

Tot 15 oktober loopt in Bastenaken de tentoonstelling "De levenden en hun doden" over rituelen, geloof en kunst i.v.m. de dood, vroeger in de Ardennen. Elke dag van 13.30 tot 18.00 uur, zat. en zon. ook van 10.00 tot 12.00 uur, maandag gesloten.

Redaktieteam : Bert Bracke, Karel Roelants, Filip Tas, Martine Wynants
Verantw.Uitg. : Martine Wynants, O.- L.- Vrouwvoorplein 16 1020 Brussel